

Chemik barmanem

ZÁKLADNÍ INFORMACE

Vhodná cílová skupina	Účastníci zájmových kroužků
Tematické celky	Chemické reakce
Druh pokusu	Žákovský
Možná nebezpečí	Mechanické poranění
Míra rizika ohrožení zdraví	Zanedbatelné riziko
Časová náročnost pokusu	15 minut

PRAKTICKÉ PROVEDENÍ POKUSU

Potřebné vybavení a pomůcky

Požadavky na pracovní místo	<ul style="list-style-type: none"> • Stabilní pracovní stůl
Laboratorní pomůcky a přístroje	<ul style="list-style-type: none"> • 4 nápojové sklenice • nádoba s vodou
Havarijní a sanační prostředky	<ul style="list-style-type: none"> • Hadr a úklidové prostředky

Použité chemikálie nebo vznikající produkty

Název látky	Vzorec	Nebezpečná vlastnost	Značky nebezpečnosti
Hydrogenuhličitan sodný	NaHCO_3	<ul style="list-style-type: none"> • Dráždivé nebo s narkotickými účinky 	

Pokyny pro provedení pokusu

Pracovní postup	Na dno každé sklenice dáme malé množství potravinového barviva a zakryjeme tenkou vrstvou hydrogenuhličitanu sodného. Do sklenic postupně naléváme roztok kyseliny octové.
-----------------	--

Chemik barmanem

BEZPEČNOST A OCHRANA ZDRAVÍ PŘI PRÁCI

Pokyny pro bezpečné provedení pokusu

Potřebné ochranné pomůcky	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ochranný oděv (plášť / zástěra na ochranu před ch. l.) ✓ Ochranné brýle
Práce s použitými látkami	Použít výlučně přípravky používané pro potravinářské účely, tj. potravinářské barvivo a ocet. Nezaměňovat tyto látky za jiné s obdobnými vlastnostmi, ani nepoužívat koncentrovanou kyselinu octovou. Dodržovat na pracovním místě čistotu a pořádek.
Používání laboratorních pomůcek a přístrojů	Jedná se o jednoduchý pokus bez nutnosti dalších pokynů pro použití pomůckového vybavení.
Práce s hořlavinami a plyny	Při tomto pokusu se nepoužívají hořlaviny ani technické plyny.
Likvidace odpadů	Obsah sklenic po zředění vylijeme do výlevky.
Zakázané činnosti – VAROVÁNÍ	<p>Po celou dobu laboratorní práce je zakázáno vzdalovat se z pracovního místa nebo se věnovat jiné činnosti, která by mohla odvádět pozornost.</p> <p>Nepoužívat poškozené sklenice. Produkty provedených chemických reakcí nejsou určeny ke konzumaci (tento pokus pouze simuluje přípravu různě barevných nápojů)!</p> <p>Je zakázáno provádět tento pokus alternativním způsobem nebo za použití jiného pomůckového vybavení, než jak je uvedeno v tomto metodickém listě.</p>

Chemik barmanem

DIDAKTICKÁ ČÁST

Vysvětlení podstaty pokusu	Hydrogenuhlíčan sodný reaguje s kyselinou octovou za vzniku oxidu uhličitého, octanu sodného a vody: $\text{NaHCO}_3 + \text{CH}_3\text{COOH} \rightarrow \text{CO}_2 + \text{CH}_3\text{COONa} + \text{H}_2\text{O}.$
Ověření správného provedení (výsledku)	Vývoj plynného oxidu uhličitého a vždy jiné zbarvení kapaliny vyvolává dojem vzniku barevného šumivého nápoje.
Praktické souvislosti pokusu	V jiném provedení pokusu místo hydrogenuhlíchanu sodného a kyseliny octové použijeme dobře promíchanou směs hydrogenuhlíchanu sodného a pevné kyseliny citronové (látky, kterou obsahuje většina šumivých tablet). Směs zalejeme vodou. Pokus je vhodný pro školní besídku nebo jako motivace pro výuku chemie.

Tento metodický list byl vytvořen v rámci řešení projektu TL02000226 "Evaluace postupů pro bezpečnou praktickou výuku chemie ve školách", který byl podpořen Technologickou agenturou ČR.

Bude-li tento chemický pokus proveden za dodržení všech výše uvedených pokynů, jedná se o bezpečný a didaktický ověřený postup ve smyslu normy ČSN 01 8003.

Další informace naleznete v online databázi e-BEDOX na <https://ebedox.cz/>

© Fakulta biomedicínského inženýrství ČVUT v Praze

© Znalecký ústav bezpečnosti a ochrany zdraví, z.ú.

© Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy

Vytvořeno v roce 2022

